

Ina nova porta tar las Veiasmalas

Il nov center per visitaders en la chavorgia da las Veiasmalas è vegni avert per la publicitat.

7

Durant l'Emprima Guerra mundiala

L'emprima d'avugt 1914 ha il Cussegl federal proclaimà la mobilizazion generala.

8

Fögl Ladin**GASSETTA ROMONTSCHA****CASA PATERNA/LA PÙNT****LA VOUSCH DA SURMEIR****DIE SÜDOSTSCHWEIZ**

LA QUOTIDIANA

Redacziun: Via comerciala 22, 7007 Cuira, tel. 081 920 07 10, fax 081 920 07 15

Dumbraziun da manaschis

■ (abc) Iis 2 da matg 2014 è in di spezial per ils manaschis purils grischuns. Quest di vala sco termin da la dumbraziun da manaschis. Els ston registrar tut ils animals e las surfatschas ch'els cultiveschan. Quest onn 2014 saja in spezial, han ils dus funciunaris chantunals *Riet Pedotti e Rudolf Bucher* accentuà a chaschun da las tschinti infirmaziuns en tschinti lieus dal Grischun. Ils animals ston ils purs registrar sco enfin quà. Els

> PAGINA 3

Lavur da matura extraordinaria

■ (anr/gv) En sia lavur da matura sefatschenta Amanda Deplazes da Surrein cugl agid da svilup. La giuvna da 18 onns ha denton buca vuliu scriver ina lavur sulet teoretica, mobein vuliu eruir tgei pusseivladads ch'ei dat per sustener sezza in project da svilup. La maturanda organisescha la sonda, ils 24 da matg ina tscheina en favur da *Barbara Casanova* che mei-

> PAGINA 5

Amanda Deplazes da Surrein organisescha e prepara ina tscheina da be-nefezi en favur dalla casa d'affons Urpi Wasi a Cusco en Peru. FOTO G. VENZIN

Nigeria: Scola professiunala ad Umunumo ei in baseigns

■ (anr/hh) Las lavurs vid la nova scola professiunala dalla fundaziun Mbara Ozioma ad Umunumo en Nigeria s'avonzan. Prest sa ina part dall'infrastructura vegin messa en funcziun. Naven digl atun vegnan ils emprendists da scrinari a guder la scola-zion. Dacuort han ils iniziants e responsabets pil project orientau

> PAGINA 3

Servetsch d'abunents e da distribuziun: tel. 0844 226 226
mail: abo@somedia.ch

Refurma dal territori è disptaivla

Il cussegl grond ha cumenzà la sessiun da primavaira cun la debatta davart la refurma territoriala

DA MARTIN CABALZAR

■ En il center da las tractativas dal cussegl grond da quest'enna stat la refurma dal territori. Cun quest project vegn concretisada la constituziun chantunala che preveda da reunir ils 39 circuls, ils 14 districts e las 14 corporaziuns regionalas ad 11 regiuns. Tenor la proposta da la regenza duain las regiuns sco plaua d'amez tranter chantun e vischnancas restar senza suveranitat legislativa e fiscala. Ellas duain sulettamain servir per ademplir incumbensas administrativas e semi-giudizialas adossadas ad elllas da vischnancas e chantun. Ils circuls vegnan abolits sco corporaziuns dal dretg public e duain servir a partir da 2015 sulettamain sco seccziuns electoralas per il cussegl grond. La refurma dals districts e da las dretgiras districtualas vegn realisada en in project separà. La legislaziun executiva concerna l'attribuziun da las vischnancas a las 11 regiuns e la concepziun organizatorica da las regiuns. Enstagl da parlaments u da delegads duai

Ils 29 circuls, ils 14 districts e las 14 corporaziuns regionalas che existan actualmain en il Grischun duain vegnir reunids da nov en 11 regiuns territorialas.

UFIZI DA VISCHNANCAS

la regiun vegnir dirigida d'in sim-pel gremi executiv che sa cumpona dals presidents communals. Entant che la cumissiun da stadi

e strategia e la fracciun pld sus-tengnan da princip unaniamain il project datti propostas divergen-tas cunzunt da la pcd e da las re-

giuns Surselva, Engiadina Bassa, Mesauc e Puschlav.

> PAGINA 2

Duos fusiuns in Engiadina infra ün mais?

■ (anr/fa) Pertge sa lascha l'uman ingianar adina puspè da la reclama e cumpra products «novs, unicis, supers», era sch'el sa objectivament che bleras da las emperme-schuns èn exageradas? Mardi ha tractà *Hans Peter Michel* (pld, Tavau), il president dal cussegl grond, en ses pled d'avertura da la sessiun da primavaira questa dumonda. «Era las partidas politicas lavuran per part cun exageraziuns ed han era success cun quella strategia», ha ditg Michel e sa duman-dà tge che la vardaiyladat signifitta per ina politicra u in politicher.

Guarda, Ardez, Ftan, Tarasp, Scuol e Sent. Il cumün fusiunà as nomma Scuol. Prosmamaing vegna uossa decis davart l'ultima fusiun in Engiadina Bassa. I's trattas dals cumüns da Zernez, Susch e Lavin. Il president cumünal da Zernez es *René Hohenegger*, il capo cumünal da Susch *Emil Müller* e *Linard Martinelli* es il cuvi da Lavin. El ha presidià la gruppera da proget davart la fusiun

da quists traïs cumüns. In gövgia saira vegnan salvadas al medem mumaint a Lavin, Susch e Zernez las radunanzas cumünelas a las qualas il suveran decide schi vöglan fusiunar o na. Scha quai es il cas daja ün nouv cumün fusiunà cun nom Zernez. Quel vess üna surfatscha da bundant 37 500 hectaras e 1500 abitants.

> PAGINA 9

Il suveran decide prosmamaing scha'ls cumün da Lavin, Susch (foto) e Zernez dessan fusiunar al nouv cumün cun nom Zernez.

FOTO J. MENOLFI

L'equiliber dal dar e dal tour

■ (anr/rd) «Minchün surpiglia responsabilità per cha dar e tour tegnan l'equiliber», es il motto da la tauscheria dal Grischun dal süd. Persunas chi fan part da quella società pajan las sportas utilisadas cun temp, servezzans o roba e na cun raps. Per cha quista rait da servezzans funcziuna amo meglder less la tauscheria render attent a sia plattafuorma.

> PAGINA 10

Nunusitau ed engaschau

Amanda Deplazes da Surrein scriva ina lavour da matura extraordinaria

DA GIUSEP VENZIN / ANR

Ina tscheina da benefezi sco lavour da matura? La risposta dat Amanda Deplazes da Surrein: «Jeu hai viliu eruir mias atgnas pussevladdads da s'engaschar en favur digl agid da svilup. La realisaziun d'ina occurrenza stat el center da mia lavour.» Il tetel dalla lavour da matura ei: **Las pussevladdads ed ils cunfins digl engaschi personal d'ina ginmasiasta svizra en favur digl agid da svilup.** La tscheina respectiv l'occurrence da benefezi ha liug la sonda, ils 24 da matg ella sala dalla casa da scola a Surrein. *Amanda Deplazes* e sias gidontras e ses gidonters evidan 150 persunas alla tscheina. Quest artechel ei schidadir in invit alla tscheina che cuosta 50 francs. Il recava en favur da Urpi Wasi a Cusco en Peru. Leu meina *Barbara Casanova* da Sursaissa dapi 30 onns ina casa che dat albiert a 370 affons dad in tochen 16 onns. Annunzias ein da far tochen ils 19 da matg alla maturanda cun sms ni telefon sin 076 446 71 73.

Pratica e teoria

Digl Urpi Wasi (igniv dalla columba) a Cusco ha Amanda Deplazes legiu en La Quotidiana. «Igl engaschi da quella dunna ha impressiunau mei e fatg a mi marveglia.» Dallas marveglia ei sedau il giavisch da s'engaschar per la dunna che ha bandunau cun 30 onns la Svizra per sededicar cumpleinamein als affons agl ur dalla societad. La giuvna da Surrein ha allura era giu la caschun d'emprender d'enconuscher «Tia Barbì» (onda Barbì) sco ella vegn numnada dils affons ella case a Peru, quei tier ina viseta dalla dunna da 60 onns a Sursaissa. «Jeu hai allura beinspert encurschiu che jeu vegli buca far sulet ina lavour teoretica, mobein era s'engaschar mezza per quei project.» Il giavisch da far ina tscheina da benefezi ei sedaus

Ina tscheina pils affons digl Urpi Wasi a Cusco en Peru. Quei organisescha Amanda Deplazes da Surrein el rom da sia lavour da matura.

FOTO G. VENZIN

beinspert. «Jeu sai buca daco, mo jeu hai giu spontan quella idea», rauenta la giuvna che ha buca tschercau ina lavour da matura sempla. «Sche jeu havess saviu tgei che spetga mei, jeu sai buc.» In discours cun Amanda Deplazes cumprova ch'ella havess fatg exact il medem era sch'ella havess saviu tgei laur che spetga ella. La giuvna da 18 onns demuoissa persistenza en siu engaschi ed ella ha cumbinau la tscheina cun entgins puncts culminonts.

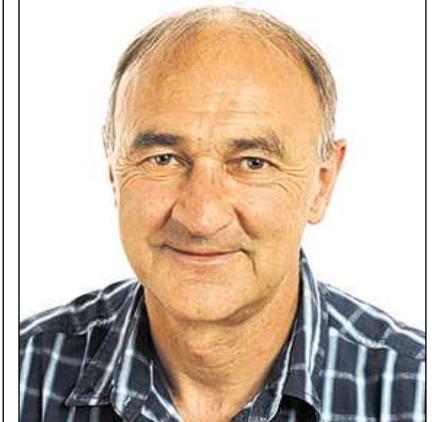
Cun agid da Gisula Tscharner

Ils geniturs dad Amanda Deplazes sustegnan generus l'idea da lur fegia: «Jeu hai dumandau mia mumma tgei ch'ella manegi d'ina tscheina cun jarvas

selvadias e per surpresa ha ella manegiu: Daco buc? L'idea curaschusa ha era cattau ulteriur sostegn. *Gisula Tscharner*, la teologa e scribenta da cudschs da jarvas selvadias, ha buca schau supplicar duas ga udend las finamiras dalla maturanda. «Ella ha enviadu nus ad ina tscheina e fatg in menu d'emprova», rauenta Amanda Deplazes plein laud per la teologa. «Ella ha cussegliau mei co rimnar las jarvas ed ella ei era presenta alla tscheina da benefezi ils 24 da matg. Cun sia tempira viva ed originala vegan ella seguir a procurar per empaui da rit.» Buca mo las jarvas per la tscheina da benefezi derivan dalla regiun, era ils ulteriurs products. «Daco cumprar ils truffels d'ix

enzanua sch'il pur sper casa vinda truffels cultivai a moda biologica?», sedamona la giuvna da Surrein. Alla tscheina datti en scadin cass «la primavera sil taglier».

La tscheina da benefezi vegn enriuida cun cant e musica d'*Annina Cadruvi*, *Teofil Demund* e *Rico Schwarz*. Se capescha han era els seschau entusiastig engaschi extraordinari dalla maturanda. Dils affons egl Urpi Wasi e digl engaschi da *Barbara Casanova* vegn *Fabrizio Tuor* da Trun a raquintar. El ha era legiu digl engaschi da *Barbara Casanova* a Peru en La Quotidiana ed ha frequentau ils davos sis meins el rom da siu studi a Cusco egl «igniv dalla columba».

Daco duess ins eleger mei el cussegl grond?

Perquei che jeu cumbattel dapi onns cun engaschament per ina buna scolaziun per scolars ed emprendists en Surselva. Plinavon s'engaschel jeu per il manteniment da nies spital regiunal, pil turismem e per interpres pintgas e mesaunas. Era hai jeu las relaziuns necessarias per contonscher resultats efficients el parlament e laurel constructivamein culs auters representants da nies cumin communablamein per ina ferma regiun.

El cussegl grond s'engaschel jeu per:

Sectur da scolaziun sin tutz scalems; nova lesha cantunala da sport che stat avon porta; manteniment dalla cultura indigena; bunas cundiziuns da basa per il turismem; plazzas da lavour e d'emprendissadi en regiuns periferas; bunas colligaziuns da traffic en Surselva.

Mia cumpetenza politica:

Gronda experienza locala, regionala e cantunala. Plinavon hai jeu la curascha e la perseveranza necessaria d'adina puspei gir e far valer miu mein in favur da nosta regiun.

reclama

Agnes Brandenburger
Grossratin SVP
Landquart

«Die Sicherheit unseres Landes liegt mir am Herzen!»

gripen-ja.ch

am 18. Mai

«Ardeva buca nies cor?»

(Lc 24, 32)

DAD URSICIN G. G. DERUNGS

Cu ei eran tschocs e cartevan da veser. Cu ils eglis sesarvan tuttenina e sefan en con tschocs ch'ei eran. Quei para dad esser stau l'experiertscha dils discipels ded Emmaus, raquintada da Lucas el cap. 24 digl evangeli. E quei para dad esser l'experiertscha pascalia: veser e capir ch'ins era tschocs. L'episoda plaida da dus discipels che rendan da Jerusalem ad Emmaus, in vigt ca. 7 miglias naven. Tgi che quels dus eran, di igl evangelist buc. Tut quei ch'ins sa ei ch'in veva num Cleopas. Igli auer savess quei esser mintgin, para igl evangelist da dir. La nova della fossa vita, digl aungel ch'ha detg allas Dunnas «pertgei encuris il Viv denter ils morts?» e dil messadi dellas Dunnas als endisch apostels – tut quei era aunc frestg. Mo quels dus ststattan buc a Jerusalem per verificar e capir, schebein quei che las Dunnas han relatua seigi ver ni buc. Els van – a calor? Els ein zuar impressiunai da quei ch'era vegniu raquintau quella damaun. Els «buglia» en els. Mo els van.

Ils dus caminan viers Emmaus. Ei conversan da tut quei ch'era schabegiau. Ins sa imaginar tgei che mava tras il tga ad els, experiertschas contrastontas, la mort turpegiusa de lur magister, la fuigia dils ses, la nova ch'el seigi vivs, las dambondas che tut quei svegliava en lur cor. Mo els capevan buc. El conversar vulevan ei forsa vegnir sur quei che «buglieva» en els o. Els conversavan, ed en quei

plidar s'avischina in nunenconuschent. Jesus, in nunenconuschent per els ch'encurewan per da capir ils schabets. «Tgei raschieni ei quei che vus meneis in cun l'auter sin via?», damonda il nunenconuschent (vv. 17).

Igl evangelist lai risdar ils discipels quei ch'era schabegiau, «quei cun Jesus da Nazaret» (v. 19), e lur resignaziun, «nus denton vevan sperau...» (v. 21). Cul s'allontanar da Jerusalem para era la speranza da svanir. Mo igli ei propri il nunenconuschent che satiuu els che s'allontaneschan da Jerusalem, e f'glisch en quei ch'era schabegiau: «Stueva il Messias buca pitir quei e lu entrar en sia gloria? Ed entschewend cun Moses e tut ils profets, ha el explicau ad els tut quei che stat scret sur ded el en tut las scartiras» (vv. 26–27). Enten explicar las scartiras diluicidaesch da nunenconuschent sesez, mettend sesez e ses plaids en sintonia cun ils dubis, las damondas ed ils desideris dils discipels ded Emmaus. Igli ei sco sch'ina harmonia zuppada purtass ad accordar ils schabets dil venderdis sogn cun la historia dils profets, la desperaziun cun la sbrenza d'ina damonda.

In niev element entra en giug. Il discuors persuls vess era saviu ir el vit, ella resignaziun. Il nunenconuschent vess saviu ir vinavon – sco quei ch'igl evangelist insinuescha. Igli ei igl invit da star cun els «pertgei ei va encunter sera, ed il di viga da rendiu» (v. 29). Quei niev element ei la hospitalitat, quei ch'ils dus giuvnals ded Emmaus san far ed offereschan. La

hospitalitat va vi en convivialitat. Il nunenconuschent «ha priu il paun, fatg l'oraziun da laud, rut el e dau ad els. Cheu ein lur egl s'aviarts, ed els han enconuschiu el. Mo el ei sparuis dad els» (vv. 30–31).

Quella scena ei vegnida picturada nundumbreivlas gadas, mo per numnar Velazquez, Rembrandt, Caravaggio. La pictura dil smarvegl, della bratscha dils giuvnals che sesarva sco da dir: uss eis eiclar! La pictura de quei davos mument ch'il nunenconuschent servelescha el gëst dil «rumper il paun», quei ch'ella sa atgnamein buca malegiar, pertgei «el ei sparuis da lur egl».

Tgei vesan ei? Mo il «rumper il paun». Tgei ei lur «veser? La cardientscha. Ei sedi che la carezia seigi tschocca. Ei ha era dau muments che la cardientscha senza entelgientsccha era considerada ina vertid, la cardientscha tschocca. Anno 1910 publichescha il gesuit Pierre Rousselot denton «Les yeux de la foi»: la cardientscha ha buca dad esser tschocca, ella ha ses eglis. Ils eglis dil discipels ded Emmaus. Eglis che vesan, perquei ch'ei carezan, perquei ch'ei enqueran, perquei che lur cor ardeva avon ch'ei vesien. Quater ein ils «muments» che quei raquen sviluppescha: il caminar, il conversar ed encurir quei ch'ei nunenconuschent, la hospitalitat e la convivialitat. Tut quei teniu ensemens da quei fiug ch'ardeva en lur cor» en cumpignia dil nunenconuschent.